

Slovenski jezik mej českim učiteljstvom.

Naš velik prijatelj, ljubljeneec in uzor slovenske mladine, g. Jan V. Lego učil je v minulem letu do osemdeset učiteljev, učiteljic in uradnikov slovenski jezik. Češko učiteljstvo se torej za nas vrlo dobro zanima. Iz privatnega vira vemo, da so nekateri učitelji in učiteljice hodile po jedno uro daleč v stostolpo zlato mater Prago, da bi si onde pri svojem plemenitem učitelju osvojili bratski jezik slovenski. Češki učiteljski list „Beseda učiteljska“ prinašal bode letos izpod peresa imenovanega gospoda prilogo slovenskih jezikov, da bi se i ostalo učiteljstvo po vsej širnej vlasti Češko-Moravskej seznanilo sè slovenskim jezikom. V prvej številki „Besede učiteljske“ pravi gosp. Lego: „... da začnemo danes sè slovenskim jezikom, nam daje glavni povod, nujna potreba, da bi češko učiteljstvo v zadevi Slovanstva osobito pa v zadevi našega šolstva stopilo v čilo dotiko sè svojimi južnimi kolegi, podpirajoč jih v bratskeje ljubezni sè svojimi izkušnjami, pomagajoč jim v najplemenitejših namenih, da bi se od njihovega polklica skoro odstranilo ono trnje, ki slovensko národnost duši...“

„Priloha slovanskyh jazyků“ obsega uvod, v katerem navaja g. pisatelj politiško razdeljenje Slovencev in staroslovenske spomenike iz predcirilske dobe; uvodu sledí teoretični del in posebne razlike med češkim in slovenskim jezikom v glasoslovju in izgovóru. Za primer je dodana: „Gospodova molitev“ in „Evangelje sv. Lukeža 1, 26—28“. Posamne besede so z naglasom bogato opravljene, kar svedoči, da g. Lego slovenski jezik temeljito pozná.

Za svojega večletnega uradovanja na Slovenskem je g. Lego spoznal visoko nadarjenost, plemeniti čud in nesrečni položaj slovenskega národa; zato mu danes srce bije z vso vročo ljubeznijo, zato obdaruje našo mladino, odbore in društva s polno roko čeških knjig; zato piše po čeških pedagogijskih in nepedagogijskih listih članke o slovenskem národu, da bi nas seznanil sè severnimi brati; zato se v svojej starosti ne bojí truda biti učiteljem slovenskega jezika med odrastenimi. Slovensko učiteljstvo! kaj pričakuje pač češko učiteljstvo od nas? ...

Književstvo.

— „Kmetijsko berilo“ za nadaljevalne tečaje ljudskih šol in gospodarjem v pouk, po nalogu vis. c. kr. kmetijskega ministerstva spisal G. Kramer, ravnatelj dež. kmet. šole v Gorici. To je naslov novi knjigi, kakoršne smo težko pogrešali. Ta obširna knjiga obsega 250 strani velike osmerke in ima 83 slik. Namenjena je v prvi vrsti ljudskim učiteljem in učencem v ponovljivi šoli. Ustrezala pa bode tudi kmetovalcem in sploh gospodarjem kot vodilo v raznih slučajih. Knjiga obsega 13 poglavij, katera so zopet razrejena v več podpoglavij. Poglavja so ta-le: I. O rastlinskem življenji. Kaj so rastline? Kako živé rastline? Kateri so glavni pogoji rastlinskega življenja? II. O zemlji ali prsti. Kako je nastala prst in v čem je njena rodovitost? Kako je prst sestavljena? Kako je sestavljena mrtvica in kak vpliv ima na rodovitost žive prsti? Katera prst je najboljša? S katerimi sredstvi zboljšamo fizikalne lastnosti zemlje? III. O gnoji. Hlevski gnoj. Gnojišče. Kako je ravnati z gnojem na gnojišči? Kako je ravnati z gnojem na polji? Gnojnica. Človeški odpadki. Pepel in saje. Blato iz ribnjakov in cest. Mešani gnoj (kompost). Apno. Koščena moka. O stelji. IV. Kmetijsko orodje, s katerim zemljo obdelujemo. Oralo. 1. Hohenheimsko oralo. 2. Zugmaierjevo oralo. 3. Vidačevo oralo. 4. Amerikansko oralo. 5. Ruhadlo. 6. Obratno oralo. 7. Oralo za oranje spodnje zemlje. Razruševalec (ekstirpator). Okopalnik. Osipalnik. Kako je treba orati. Brana. Valjar. V. O setvi. Stroj za čiščenje semena. Koliko semena smemo posejati? Ali je dobro premenjavati seme? O sejanji. Kedaj naj se seje? Kako se rastline oskrbujejo? VI. Kako je treba pridelovati poljske rastline? I. Žito. II. Sočivje. III. Okopavine. IV. Kupčijske rastline. V. Krmske rastline. VI. O travnikih. Košnja detelje, trave

in sploh krmskih rastlin. O napravi kislega sena. VII. O kmetijskem kolobarjenju. VIII. O pridelovanju zelenjave. O legi vrta. Kaka zemlja je najboljša za vrt? Kateri gnoj najbolj ugaja vrtu? Kako nam je urediti vrt? Kako rastline sejati? Kako napravljati gnojne gredice? Kako se presajajo sajenice? Kako rastline na vrtu oskrbovati? IX. O sadjarstvu. Drevesnica. O cepitvi sadnega drevja. Najvažnejši načini cepitve. Kakó se drevesa v drevesnici obrezujejo? Presajanje drevesec. Kako treba drevesa oskrbovati. Precepljivanje dreves. Pritlikavci. Katere sadne vrste naj sadimo in množimo? O porabi sadja. X. O vinogradarstvu. Kaka lega ugaja najbolj trtam? Na kaki zemlji trte najbolj rastejo? Kako je treba pripraviti zemljo za vinograd? Katere vrste trt bomo sadili? O množitvi trt. Kako je treba vinograd nasaditi? Kako treba oskrbovati trte do četrtega leta? O obdelovanju vinogradov. Kako trtam gnojiti? O cepitvi trt. XI. O kletarstvu. Trgatev. Kedaj naj trgamo ali beremo? Kako naj grozdje mastimo? Stiskanje ali presanje grozdja. O moštu. Kakšna mora biti dobra klet. O sodih. Vrenje ali kipeenje mošta. Kaj je v vinu? O pripravljanju belega vina. Kako treba pripravljati črmino. Pretakanja vina. Navadne bolezni vina. XII. O gozdarstvu. Kako stojimo z našim gozdom? Kaka zemlja in lega ugaja gozdu? O gozdnih drevesih. Kako razvrstujemo gozd? Oskrbovanje gozdov. Kratek navod o pogozdovanju. XIII. O živinoreji. O krmi. Kateri so glavni sestavni deli rastline? O redilni vrednosti krme. Kako vrstimo krmo? Kolike krme imamo pokladati živini? V kaki razmeri naj bodo redilne tvarine v krmi? Kako je treba klajo pripravljati? O govedarstvu. — Kakšna svojstva ima govedo? O važnosti govedarstva. Nekoliko o govejih pasmah. Katero pasmo izberemo za rejo ali pa za zboljšanje domače pasme? Kako spoznaš starost goveje živine? Vodila o izreji goved. Goveji hlev. O mlekarstvu. O sirarstvu. O konjarstvu. — O konjskih svojstvih. Nekoliko o starosti konj. Kako se merijo konji? Kako hitro raste konj na visokost? Kake lastnosti ima lep konj? O konjskih pasmah. O umni izreji konj. Konjski hlev. O ovčarstvu. — O ovčjih svojstvih. Nekoliko o ovčjih pasmah. Pravila o reji ovac. O koristi ovac. O reji prasičev. — Kaka svojstva ima prasec? Nekoliko o prasičjih pasmah. O reji prasičev. O pitanju prascev. Svinjak. O koristi prascev. O kokošarstvu. O kokošjih pasmah. O svilarstvu. O murbi in njeni izgoji. Kako si pridobimo jajčeca v zalego. Kako se seme ali jajčeca valé? Odgoja sviloprejk. Zapredanje. Bolezni sviloprejk. O čebelarstvu. — Nekoliko o svojstvih in življenju čebel. Kako je treba napraviti čebelnjak. Kaj je umetno čebelarstvo? Kako se delajo roji? Čebelarju treba močnih panjev. Kaj nam je storiti z usmranim panjem? Griža pri čebelah. Kako naj se čebele pitajo? — Knjiga stane le 50 kr. (po pošti 55 kr.) Naročuje se v tiskarni Dolencévi v Trstu. Živo jo priporočamo vsemu slovenskemu učiteljstvu, nadaljevalnim in ponovljivim šolam, učiteljskim knjižnicam in sploh slovenskim kmetovalcem in gospodarjem kot prekoristno berilo.

— „**Zgodovina fará Ljubljanske škofje**“. Izdaje A. Koblar. Četrty zvezek: Zgodovina Adlešičke fare na Belokranjskem. V Ljubljani. Založnik Anton Koblar, 1887. VII. Zgodovina Adlešičke fare na Belokranjskem. Spisal Ivan Šašelj, administrator. V Ljubljani, natisnila Klein in Kovač (Eger). Ta zvezek je posebno zanimljiv, ker obsega mnogo prav lepega blagá, tó je: I. Prirodznanski in statistični opis, II. Ob ustanovljenji fare, III. Cerkve v fari, IV. Duhovni pastirji, V. Dohodki Adlešičkih duhovnikov, VI. Farovž in šola, VII. Odlična Adlešičana (Jurij Grabrijan, Jos. Hočevár). Dodatek: Adlešički lokalizmi (z imeni iz naravoslovja). Knjižica ima v osmerki 43 strani ter stane 20 kr. Prav živo jo priporočamo kot prav primerno knjižico vsem učiteljskim knjižnicam in sploh učiteljstvu na Kranjskem.

— „**Domoznanstvo Ormoškega okraja**“. Po načrtu, sestavljenem od odbora priredil in založil odborov predsednik: Fran Rakuža, nadučitelj pri sv. Bolfenku (p.: Ormož — Miklavž, Štajer.) 1886. Natisnil J. Leonov naslednik: L. Kordeš v Mariboru. Ta prav dejansko urejena knjižica obsega: Uvod. A. Zemljepisni del. 1. Ime, meje, bregovi, doline in potoki. 2. Velikost okraja in imena občin. 3. Prebivalstvo. 4. Zrak, vremena. 5. Pridelki. 6. Ceste-komunikacija. 7. Šolstvo. 8. Zdravništvo. 9. Varstvo. 10. Fare. 11. Jezik, podnarečja. 12. Šege in navade. B. Zgodovinski del. Kruci. Francozi. Leto 1848. C. Krajepisni del. Ormož. Hum (Holm). Središče. Sv. Bolfenk (Wolfgang). Jastrepci. Adrijanci. Vitan. Sv. Miklavž. Svetinje. Runeč. Sv. Tomaž. Sv. Lenart pri Veliki nedelji. Velika nedelja. — To „Domoznanstvo“ bodé posebno ustrezalo Ormoškemu okraju, pa tudi sploh vsem, ki se pečajo s popisi naše lepe slovenske zemlje. Knjižica stane 30 kr., in se dobiva pri g. založniku. Bodi živo priporočena!

— „**Priče Božjega bitja**“ ali slučaji, ki niso slučaji. Po dr. Kellerju z dovoljenjem poslovenil J. B. II. zvezek. V Ljubljani, 1887. Založil in prodaja Dragotin Hribar, Breg, št. 10.

To prav poučno delce je potrdilo tudi vis. č. knezoškofijstvo Ljubljansko. Stane 25 kr. (po pošti 30 kr.). Priporočamo jo posebno odrasli mladini in sploh slovenskemu občinstvu kot zabavno in vzpodbudno berilo.

D o p i s i.

Iz Štajerskega.)* (Ljudski učitelji in njih premeščenje.) Krivica nima mirú. Ona si je vedno v strahu, da ji kdo ne umakne tal ter je ne trešči v brezno, katero si zasluži. Vsled tega pa gleda ona z vso skrbjo na to, da si utrdi tla. Po svoji strani ima celo prav, ako tako dela.

Da je v razmerah, v katerih živimo sedaj, več krivice, kakor pravice, tega nam ne ovrže nihče. To je očitno. Vsaka dežela, vsako mesto in še tudi po kmečkih srenjah imamo taci razmer v obilnem številu. Skorej po vseh teh so možje na vrhu, katerim taka moč, kakor jo drže v rokah, ne pripada.

V našem dež. zboru, tedaj v štajarskem dež. zboru, kdo je na vrhu? Nemci, liberalni Nemci imajo v njem prvo in odločilno besedo in vendar ljudstvo, v čegar imenu govore, ni nič manj, kakor liberalno. Konservativno nemško in slov. ljudstvo je po celi deželi v veliki večini, naj si ga ogledamo po številu ali po davkih, ki jih plačuje, toda oča volilnih skupin, stari vitez Schmerling, je te skupine tako porazdelil, da skorej ni mogoče ljudstvu, temu, kar se reče, da je domače ljudstvo, priti na vrh in dobiti moči v roke.

Nihče, tudi naši liberalci si o tem niso več v dvomih, za to pa se bojé, da utegne nazadnje vendar-le priti ura, ko jim to moč ljudstvo izvije iz rok ter jih potisne za steno. Zato pa so sedaj vse svoje moči napeli, da bi ne bilo to več mogoče.

Eden taci svodov, na katerih bi radi ljudstvo prepeljali tje, od koder bi mu ne bilo več mogoče priti na vrh, je ljudska šola. Z njo bi si radi utrdili tla, na katerih stojé po krivici. Ker pa šola ni še popolnem v njih rokah, dokler še ima ljudstvo kaj moči do učiteljev, za to se mora mu vzeti ta moč, naj veljá kar rado.

In prav to namerava sedaj dež. odbor z novim načrtom postave, ki jo dobé kmalu dež. poslanci v razpravo — postave, vsled katere more dež. šolski svet vzeti učitelja z ene šole ter ga prestaviti na drugo, ne da bi bilo pravega uzroka za to. Niti okrajni in kamo-li, da more krajni šolski svet to zabraniti. V tem naj ima dež. šol. svet, nihče drug, prvo in zadnjo besedo.

Je-li take postave treba? Dež. odbor sam navaja nekaj uzrokov za tako potrebo, toda le-ti uzroki so že na prvi pogled piškavi in če premisli človek nasledke, ki bi vsled take postave prej ali slej nastali, mora reči, da je že v sami misli na tako postavo hudobija, katere je le zmožno srce — liberalca.

Učitelj, nad katerim visi meč take postave, ne sme in ne more biti druga, kakor šleva. On ne sme in ne more imeti drugega v očeh, kakor da dela po volji mož, ki so ravno na vrhu. Na to, čemu da je šola, na otroke, ki mu jih pošljejo stariši v šolo, ni mu treba imeti skrbi, da se le unim možem ne zameri, to je njemu edina skrb. Gorjé, če se njim zameri, proč mora, Bog vé, kam mora in še ziniti ne sme ali se pa pritožiti kje, češ, da ni kriv. Deželni šolski svet hoče tako, to mu bodi-dosta!

Šola, otroci, učitelj — vsi se s tako postavo izročijo deželnemu šol. svétu na milost in nemilost in pa, kar je huje, v roke ljudi, na katere šolski svét posluša. Slov. učitelj — po njem pa bi že celó bilo, ako obveljá taka postava. Kak porednež kje — pri nas ne manjka taci — piše v kak nemšk list, da zanemarja učitelj nemščino ali da si ne leži v laséh z duhovščino in da je torej z njo tudi enacih misli gledé šole, to je zadosti, da se mu pripošlje ukaz: Proč s teboj v — gore!

Misli, visocih misli do sebe sicer nimamo ali to lahko rečemo, da si časti preroka ne la-stimo, če rečemo, da je dež. odbor imel prav naše slov. učitelje v misli, kadar se je odločil za načrt take postave. Ako dež. zbor vzprejme ta načrt za postavo, dobó z njo dež. šolski svét, ki šteje, ako izvzememo zastopnika graške in naše škofije, same Nemce in to liberalce v svoji vrsti, naše učitelje popolnem v svoje roke. Več mu za sedaj ni treba. Drugo se poda potlej že samo po sebi. Tako se iznebi liberalstvo strahú, da mu pošteno ljudstvo izpodbije kedaj noge.

*) Nekoliko zakasnjeno. Iz poznejih poročil izvemo, da je vendar šolski oddelek deželnega zbora to nevarno „novelo“ odvrnil in vrnil deželnemu odboru. Enoglasne, združene pritožbe iz vseh krajev tedaj niso bile „bob ob steno“.